herpy

SKILDPADDER

Speke's Hinge-back Tortoise

Kinixys spekii

Kinixys spekii er en mellemstor, aflang landskildpadde fra savanner og lysåben skov i det østlige og sydlige Afrika. Skjoldet er fladt og normalt 13-18 cm langt, og et bevægeligt hængsel bagtil lader voksne dyr lukke bagbenene inde. Arten er ægte altæder med svampe som yndlingsføde, stresser let og bærer som nyindført ofte mange tarmparasitter, så den er ikke en begynderskildpadde.

Familie: Testudinidae Tidligere navn: *Cinixys spekii; Homopus darlingi; Kinixys australis; Kinixys jordani; Kinixys youngi*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**13-21 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**500-1.500 g**
Levetid	**30-50 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende**
Biotop	**Savanne, tørskov og klippeterræn**
Sværhedsgrad	**Erfaren**

PASNING

Min. terrarie	**160 × 80 × 40 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**26-30 °C**
Hotspot	**32-35 °C**
Temperatur, nat	**20-24 °C**
Luftfugtighed	**50-70 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 2
Kost	**Insekter, planter og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis eller i gruppe**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**84-108 mdr.**
Kuldstørrelse	**2-6 æg**
Inkubation	**220-365 dage** ved 29 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke vurderet (NE)**

Arten står på CITES liste II og i bilag B i EU's forordning om handel med vilde dyr (som alle landskildpadder, Testudinidae spp.). Køb og salg kræver derfor dokumentation for lovlig oprindelse, og indførsel fra lande uden for EU kræver CITES- og EU-papirer. Arten står ikke på de danske lister over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015 og nr. 686 af 31.5.2023).

Om arten

Kinixys spekii er en aflang landskildpadde med et tydeligt fladtrykt rygskjold (carapax). Voksne dyr er normalt 13-18 cm lange; den største kendte han målte 18 cm og den største hun 21 cm. Hunnerne vejer op til 1,5 kg, hannerne oftest omkring 800 g. Den flade form gør, at dyret kan trække sig ind i sprækker mellem sten og under liggende træstammer. Køllen langs ryggen er svag og afbrudt, og de bageste randplader er hverken savtakkede eller bøjet udad. Som hos alle arter i slægten sidder der et bevægeligt hængsel bagtil på rygskjoldet, så den bageste del kan lukkes ned over bagben og hale, når disse er trukket ind. Hængslet udvikles først hos voksne dyr.

Skjoldet har et mønster af koncentriske mørke og lyse zoner. Hunnerne beholder mønstret, mens ældre hanner ofte bliver ensfarvet olivenbrune eller gulbrune. Hannen har en tydeligt længere hale end hunnen, og halen ender i en torn. Hannens bugskjold (plastron) er indadbuet, mens hunnens er fladt.

Alle mål i teksten er skjoldlængden. Arten blev beskrevet af John Edward Gray i 1863 og er opkaldt efter opdagelsesrejsende John Hanning Speke, den første europæer, der så Victoriasøen. Den blev længe regnet som en underart af *Kinixys belliana* og står i ældre pasningslitteratur under det navn, så meget af den ældre viden gælder flere arter på én gang. I dag regnes *K. spekii* som en selvstændig art.

Udbredelse og levested

Kinixys spekii findes på savannerne i det østlige, centrale og sydlige Afrika: fra Uganda, Rwanda, Burundi, Tanzania og det sydlige Kenya mod syd til Eswatini og KwaZulu-Natal i Sydafrika og mod vest til det sydøstlige DR Congo, det nordlige Angola, Caprivi-striben i det nordøstlige Namibia, Zambia, det nordlige Botswana og Zimbabwe. Arten findes også i Malawi og Mozambique.

Typelokaliteten er ikke kendt nøjagtigt, men er sandsynligvis det nordvestlige Tanzania.

> **Oprindelig udbredelse:** Angola, Botswana, Burundi, Congo-Kinshasa, Kenya, Malawi, Mozambique, Namibia, Rwanda, Sydafrika, Eswatini, Tanzania, Uganda, Zambia og Zimbabwe.

LEVESTED

Arten lever på savannen: græsland, buskklædt og skovklædt græsland og lysåben skov som miombo og mopane, gerne med klipper. Tørtiden tilbringes i skoven, som giver mere dækning, og i regntiden trækker dyrene ud i overgangen mellem skov og græsland, hvor der er mere føde. Somrene er varme med regn, og vintrene er milde og tørre. I udbredelsens yderkanter kan vinternætterne komme ned omkring frysepunktet.

Den flade skjoldform passer til livet mellem sten og i sprækker, hvor dyret skjuler sig for varme og rovdyr. Aktiviteten følger regnen: næsten alle dyr ses i de fire vådeste måneder, og resten af året ligger de i dvale. Arten er ægte altæder og æder svampe, blade, frugter og andre plantedele og desuden tusindben, snegle og biller.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt specifik viden om pasningen af *Kinixys spekii*, fordi arten længe blev regnet som en del af *Kinixys belliana*, og fordi den holdes langt mindre end flere af sine slægtninge. Pasningen bygger derfor på levestedet, på feltstudier af arten og på slægten som helhed; tal, der er lånt eller skønnet, står ved de enkelte afsnit.

Skildpadder af slægten *Kinixys* stresser let og stiller særlige krav til temperatur, lysniveau og fugtighed. De er desuden svære at håndtere og behandle. Arten er derfor ikke en begynderskildpadde, og nyindførte dyr kræver en plan for parasitbehandling fra første dag.

Terrariet skal give godt gulvareal: mindst 8 gange skjoldlængden i længden og 4 gange i bredden, altså 160 × 80 cm til et dyr på 20 cm, og mindst 40 cm i højden. Mindre plads bruges ofte med held, men det er den almindelige anbefaling. Bunden er 10-15 cm fugtig blanding af tørv, barkmulch og jord, hvor dyret kan grave sig ned. Indret med flere skjul i begge ender, flade sten, planter og et fugtigt skjul med mos, og sæt en stor, lav skål med rent vand fremme. Giv ikke bare en åben flade: arten vil gerne kunne trække sig ind under noget. I Danmark kan dyret kun komme udendørs i en sikker, skygget indhegning på de varmeste sommerdage.

TEMPERATUR

Om dagen skal der være 26-30 °C i terrariet, og under en lampe i den ene ende en solplads på 32-35 °C, målt på underlaget. Solpladsens temperatur er lånt fra beslægtede landskildpadder. Arten soler sig kun lidt: i naturen ligger kropstemperaturen omkring 27 °C, og dyret søger skygge, når den når 32 °C. Skjulene i den kølige ende skal derfor holde 23-26 °C, som dyrets huler i naturen. Om natten er 20-24 °C et skøn ud fra levestedets klima. Brug en strålevarmeplade eller halogenlamper med termostat.

I naturen ligger *K. spekii* i dvale 7-8 måneder om året, gennem den tørre vinter og den varme tørtid, gemt i klippesprækker, hule stammer, termitboer eller huler under rødder. Dvalen skyldes mangel på føde, ikke kulde. Den skal ikke efterlignes i terrariet: dyret holdes aktivt med jævn varme og foder hele året.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Som savanneart er *K. spekii* mindre fugtkrævende end slægtens skovarter, men den holder af fugt og trives ikke i tør luft. Luftfugtigheden skal ligge omkring 50-70 %, og tallet er et skøn ud fra levestedet og slægten. Hold bunden fugtig, forstøv jævnligt, og giv et lunkent bad mindst to gange om ugen. Skift vandet i skålen dagligt, for der kommer let alger.

Unger tørrer hurtigere ud end voksne og kræver højere fugtighed. Hævede, lukkede øjne og sløvhed er tegn på udtørring og skal føre til mere fugt og et langt bad i lunkent, lavt vand.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

K. spekii er dagaktiv, og aktiviteten afhænger af varmen: på varme dage er dyret fremme morgen og aften og ligger i skjul midt på dagen, på kølige dage er det fremme midt på dagen. Sollys er det bedste. Indendørs skal arten have UVB-lys med UV-indeks 2,0-3,0 på solpladsen (Ferguson-zone 2). Zonen er et skøn og ikke målt for arten. Slægten stresser i skarpt lys, så planter og skjul, hvor dyret kan trække sig ud af lyset, er vigtige. Lyset følger årstiden med omkring 12 timer om dagen. Glas og plexiglas stopper UVB.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

K. spekii er ægte altæder. I naturen består føden efter vægt af knap halvdelen planter (blade, græs, urter, blomster, sukkulenter og frugter), omkring 40 % svampe og omkring 12 % smådyr, mest tusindben og desuden snegle og biller. Svampe er yndlingsføden og giver mest energi, men de mangler kalk og andre næringsstoffer, som dyret får fra planterne og smådyrene.

Giv derfor en blanding af de tre: urter som mælkebøtte, vejbred og kløver og andet bladgrønt, champignon og andre spisesvampe, lidt blød frugt som melon og tomat og smådyr som snegle, regnorme, tusindben og fårekyllinger. Røde og orange frugter tages gerne og kan få dyr, der ikke vil æde, i gang. Fodr på en flad skål eller sten. Drys et kalk- og vitamintilskud over foderet, og lad en sepiaskal ligge fremme. Voksne og unge dyr fodres dagligt.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Arten er sky og trækker sig ind i skjoldet eller graver sig ned, når den bliver forstyrret. Bliver den løftet op, hvæser den, tømmer ofte tarmen og kan bide ud i luften. Hængslet og den smalle åbning mellem ryg- og bugskjold gør dyret svært at håndtere og undersøge. Løft det nedefra med to hænder, og håndtér det så lidt som muligt.

Dyrene kan holdes enkeltvis eller i en lille gruppe i et stort terrarium med mange skjul. For den tredje og fjerde skildpadde lægges mindst 10 % til bundarealet. Hanner kæmper ved at vædre hinanden, til den svageste vælter eller trækker sig, så hold kun én han i hvert terrarium. Bland ikke arten med andre skildpadder, fordi parasitter smitter.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har en længere hale end hunnen, og halen ender i en torn. Hannens bugskjold er indadbuet, hunnens er fladt. Kønnet kan ses, når bugskjoldet er omkring 10 cm langt. I naturen bliver hunnerne kønsmodne ved en skjoldlængde på omkring 16 cm eller en alder af 9 år og hannerne ved omkring 14 cm eller 7 år. Hunnerne er større og tungere end hannerne. Levetiden er ikke dokumenteret; tallet i boksen er et skøn ud fra andre mellemstore landskildpadder.

PARRING

Hannerne kæmper om hunnerne i starten af regntiden, og parringen falder i regntiden. Hannen følger hunnen, før han bestiger hende, og under parringen giver han vedvarende hvæsende gisp. Giv hunnen mange skjul og mulighed for at komme væk fra hannen, og skil dyrene, hvis hun får skader.

ÆGLÆGNING OG KULD

Æglægningen falder i regntiden, på den sydlige halvkugle fra november til april. Et kuld er på 2-6 æg, oftest 2-3, og hunnen kan lægge mere end ét kuld om året. Æggene er store, omkring 41 × 31 mm og 20-28 g. Hunnen graver reden om aftenen i skygge under buske, ca. 10 cm dyb. Giv hende en kasse med dyb, løs og fugtig jord, hvor hun kan grave.

INKUBATION

Rugetiden er lang. Ved 29 °C klækker æggene efter omkring 220 dage, og ved de svingende temperaturer i en rede udendørs tager det 313-365 dage. I naturen holder reden 23-27 °C. Læg æggene i en rugemaskine med fugtig vermiculit, og vend dem ikke.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er 3-5 cm ved klækningen og har intet hængsel. I naturen vokser de omkring 2 cm om året. Hos slægten æder ungerne næsten kun smådyr. De tørrer hurtigt ud og kræver høj luftfugtighed, et fugtigt skjul, varme og UVB. Giv små snegle, regnorme og insekter dagligt sammen med lidt svampe og grønt.

Sundhed og typiske fejl

Nyindførte dyr er ofte i dårlig stand. De hyppigste problemer er afmagring og store mængder tarmparasitter, både orme og encellede organismer. Tegn er løs afføring med slim og undertiden blod, ufordøjet føde, manglende appetit, vægttab, udtørring og sløvhed. Ubehandlet kan det udvikle sig til tarmbetændelse og blodforgiftning.

- Første skridt er at få væskebalancen på plads med lange bade i lunkent, lavt vand. Afføringsprøver undersøges, og dyrlægen behandler efter fundet.
- Nogle af parasitterne kan smitte både andre krybdyr og mennesker, så hygiejne og desinfektion er nødvendige. Følg nye dyr tæt i mindst 12 måneder med vægt, væskebalance og afføring.
- Udtørring: især hos unger.
- Flåter og små rundorme: findes hos vilde dyr og følger med nyindførte.
- Luftvejsinfektion: løbende næse og hvæsende vejrtrækning ved kulde og for tør luft.

Kontakt en dyrlæge med krybdyrerfaring, hvis dyret ikke æder, taber sig eller har løs afføring. Et nyt dyr skal i karantæne, før det kommer sammen med andre skildpadder.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.